er in al zijn doen bestendigheid, gelijkmatigheid, vaste regelmaat en orde heerscht, en dat Hij nu al zijn creaturen naar zulk een vaste orde en wet loopen en gaan doet, dat de mensch die onderzoekt, er die vaste wet en orde ook in terugvindt.

Doch, eer dit duidelijk kan ingezien, dient eerst nader het karakter van *een wet* besproken, en daar dit voor het onderhavig artikel te ver uit zou loopen, zien we ons genoodzaakt, dit uit te stellen tot het artikel van de volgende week.

KUYPER.

„Eer ik het wist!"

Eer ik het wist, zette mij mijne ziel op de wagens van mijn vrijwillig volk.
(Hoogl. 6 : 12).

Er ligt zulk een diep mysterie in het ongemerkte, onbewuste, ongewetene van bijna de machtigste gebeurtenissen, die ons leven en onze toekomst beheerschen.

Van schier alles, wat uw leven, uw aanzijn en uw vernuft bepaalt, luidt het eenvoudig referein: Het gebeurde met mij, het overkwam mij, het viel mij ten deel *eer ik het wist*.

Eer ik het wist, was ik ontvangen in mijns moeders schoot, en schiep God mijn ziel, en trad mijn ziel in die wondere gemeenschap met mijn lichaam.

Eer ik het wist, wierd ik geboren, en getroeteld, zijnde aan mijner moeders borst, en droeg teedere liefde mij en waakte aan mijn sponde.

Maar ook, *eer ik het wist*, trad, om mijn schrikkelijke Paradijsschuld, mijne reine uit Gods hand voortgekomen ziel in die bittere gemeenschap der zonde, die schier al mijn innerlijk bestaan verteerd, mijn natuur verdorven en al mijn krachten en vermogens ten verderve heeft geleid.

Het is zoo raadselachtig, dat jonge leven, dat in de herinnering achter ons ligt, en waarvan toch alle heugenis ons ontgaat.

Toen ontstond ik en ik werd gevormd en ontving mijn aanleg en mijn grondtoon van karakter.

Al wat sinds in mij uitkwam, en aan den stam mijns levens uitschoot, het was slechts gevolg en nawerking van dat eerste, van dien ongekenden oorsprong; van dat onbewuste leven mijner eerste prille jeugd; van die ongemerkte vorming in mijn schepping en bij het ontvangen van de eerste, niet vermoede indrukken.

o, *Eer ik het wist*, was ik reeds die ik ben, en *eer ik het wist* was in den knop reeds aanwezig, wat straks als bloem of distel aan mij zou gezien worden.

— —

Ja, dieper nog en verre achter mijn ontvangenis en geboorte gaat dat geheimzinnige: »*eer ik het wist*" door.

Mijn plooi van karakter, de eigenaardige trek van mijn natuur, staat niet los op zichzelf, maar in verband met het stempel, dat aan mijn voorgeslacht was opgedrukt.

In het kind herkent ge zijn vader, of den trek zijner moeder, of soms hooger nog opklimmend, den karaktertrek van diens vader of haar moeder. En wat voor vijftig of voor honderd jaren een man of vrouw, die ik nooit zag, en wier naam mij slechts flauw genoemd wierd, door veerkracht, geestdrift of ook door slapheid en zonde in hun karakter en aanleg wijzigden, werkt het niet straks in hun kinderen en kleinkinderen na?

Haast is er geen eind aan, om die teruggaande lijn af te zien.

Ze stuit nergens.

Die invloeden werken door al de geslachten na.

En hoe verre ge ook in den stroom der geslachten teruggaat, ja, al weet ge uw stamboom tot uit het stof der middeneeuwen op te halen, dat ge in het eind met niets dan u geheel onbekenden van naam te doen hebt; toch zijt ge nog niet aan het eind, om te weten waar de op u uitgeoefende invloed begonnen is; en rust, vaste rust voor uw blik vindt ge niet dan in den mensch, dien God *rechtstreeks* schiep, *in Adam*.

En die naam behoeft immers slechts genoemd, of ge belijdt het aanstonds met weedom en ontzetting des harten: In dien eersten aller menschen, in Adam, viel ik zelf, *eer ik het wist*.

— —

Maar, God zij lof! Er is ook een ander *eer ik het wist*.

Er komt in de Heilige Schriftuur ook een sprake tot ons: »Eer Ik u in uws moeders buik formeerde, heb Ik u gekend; heb Ik u liefgehad met een eeuwige liefde!"

Reeds *eer ik het wist*, door mijn God gekend, door mijn God met eeuwige liefde omvangen!

Eer mijns vaders oog mij zag, of mijns moeders blik mij toelonkte, reeds door mijn God met ontferming gedragen, met barmhartigheden rijk gemaakt, bij Hem mij een erfenisse beschikt ten eeuwigen leven.

Reeds *eer ik het wist*, in den Raad van den Almachtigen God mijn gevallen en in goddeloosheid ingedoopt aanzijn door mijn God *gerechtvaardigd*.

Reeds *eer ik het wist*, ook mij het heil uit Sion beschikt.

Reeds *eer ik het wist*, ginds verre, nabij Jeruzalem, op Golgatha's heuvel, ook voor mij aan het kruis gestorven die Immanuel, die ook voor mijne zonde zijn bloed vergoot en mij eeuwige behoudenisse aanbracht.

Reeds *eer ik het wist*, die Goël, die voor mij stierf, opgestaan uit de dooden, opgevaren ten hemel, en gezet aan Gods rechterhand, om daar ook voor mij te bidden eer ik nog aanzijn had.

o, Verstaat ge nu den heiligen Doop van het pasgeborene kindeke? Gedoopt ook *eer ik het wist*, opdat terstond van dat kindeke bemiigd zou worden, hoe er reeds heel een historie van zijn zonde en schuld, maar ook heel een historie van zijn heil en zoen achter hem lag, eer het geboren wierd, of van zijn heil kon weten.

En van dien Doop uitgaande, evenzoo *eer ik het wist*, de gebeden der kerk voor mijn redding, de gebeden mijner moeder voor mijn behoudenisse.

o, Wat wordt die latere historie van wat ge *wel* wist kort en onbeduidend, vergeleken bij dat alles wat achter u lag en reeds vooruit uw toekomst bepaalde, eer ge er iets van gemerkt hadt.

— —

En zoo ging het immers ook later op uw levensweg nog.

Eer ge het wist, hadt ge u weer aan uw God vergeten, en was het zondig woord over uw lippen, en pleegdet ge de daad, die u straks o, zoo bitter berouwen zou.

Eer ge het wist was van uw blik, uw woord, uw daad, op uw kind of op uw broeder of op een ander in uw omgeving de invloed uitgegaan, die het booze zaad ook in zijn hart ontkiemen deed.

Ge spraakt iets, iets ontviel u, in jok of scherts of gansch gedachteloos, maar een oor ving het op, en straks diep in het hart gedaald, wrocht het daar de ongerechtigheid.

o, Niets zoozeer als onze onheilige invloeden gaan gansch ongemerkt toe, en ongemerkt maken we onze gedooden in de hel.

Wel ons dat er aan mag toegevoegd, dat er even ongemerkt ook invloeden *ten goede* van ons uitgaan. Als we eens geur ten leven uitgeven, zooals de bloemen het doen *die het niet weten*, en als er eens een lichtstraal uit ons oog in een schier gebroken hart mag dalen, zooals de sterren fonkelen, *zonder het te weten*, en toch door heur fonkelen den schipbreukeling zijn weg aanwijzen op de woeste baren.

Ja meer nog, ongemerkt is evenzoo de liefde uws Gods over u om u te behouden, waar ge struikelen zoudt, en eer ge het wist, was er een engel van uw God gezonden, om u voor een schipbreuk des levens te behoeden.

o, Schier heel ons leven gaat onbewust en ongemerkt toe, en van verreweg het grootste deel der invloeden die van u uitgaan of op u werken, moet ge altoos weer met dat eentonig referein belijden: Het ging van mij uit of het werkte op mij, *eer ik het wist*.

— —

Wie wijs is, merke hierop!

Want, o, we pochen zoo vaak op ons *zelf*bewustzijn, en geen goed heet gemeener dan *zelf*kennis, en goed te weten wat we willen schijnt aller levensleus, en ons weten, onze opmerkzaamheid, ons acht geven op onszelven schijnt ons leven te moeten beheerschen.

Maar wat blijft er van die hoog opgevijzelde zelfbewustheid over, als ge, ook maar even, gelijk dit ons korte woord deed, in uw verleden, in uw oorsprong en in de verborgen paden uws levens indringt?

En daarom, leg af dien wijzen waan.

Niet gij zijt uw eigen meester, maar er is een *Verborgen Macht* die achter en om u, heel uw aanzijn en uw leven beheerscht.

Aan u maar de keuze, wat die *verborgen macht* voor u zijn zal. De verborgen liefde uws Heeren, of de verborgen boosheid van den Verleider uwer ziel.

KUYPER.

Amsterdam, 17 Juni 1887.

Naar aanleiding van het ook door ons opgenomen gerucht, dat te Nederhorst den Berg een tuinman op een buitenplaats uit zijn dienst zou zijn ontslagen, omdat hij doleeren ging, meldt men ons: 1°. dat aan dezen tuinman, die met 1 Augustus ontslagen is, traktement tot 1 November wierd verzekerd; en 2°. zekere som gelds, die hem in staat stelde eigenaar van een tuinzaak te worden.

Nu, dat wie over de middelen beschikt, om een groot buiten te bezitten, een tuinman, die gelijk deze berichtgever zelf meldt, „*vele jaren op loftwaardige wijze gedient had*," niet wegzendt zonder een *douceur*, spreekt wel vanzelf, en dat *in casu* deze *douceur* niet karig zou uitvallen, lag in den aard der zaak.

Maar zoo blijft dan toch het feit, dat een tuinbaas, die *vele* jaren op, „*loftwaardige* wijze" zijn taak vervuld had, *zonder* dat hij weg wenschte, en zonder dat er iets was voorgevallen, uit zijn dienst ontslagen is, zonder dat hiervan eenige andere reden wordt rondverteld, dan alleen, dat hij meende, om Jezus zijn Koning te eeren, niet langer aan een ongeloovig Kerkbestuur, waarvan de moderne heer Koch bezieler en voorzitter is, te mogen gehoorzamen.

En *dit* verschijnsel nu blijft ons in hooge mate bedenkelijk voorkomen.

Daar echter de persoon, wien het hier geldt, ons zelfs niet bij name bekend is, bestaat er voor ons geen aanleiding, hierop verder in te gaan.

Voor vijftig jaren ging er in ons goede land een Dominees-*Encycliek* uit, met omtrent vierhonderd namen er onder, om den goê-liên toch te betoogen, dat onze Synodale Organisatie o, zoo onschuldig, zoo gansch heilig en zoo goed was.

Daarom waarschuwde deze *Encycliek* toentertijd tegen het drijven van De Cock en Van Velzen en Brummelkamp.

Het antwoord op die *Encycliek* was de vergadering der „Christ. Geref. Kerken", thans reede 160,000 zielen tellend.

En thans ging er weder een Dominees-*Encycliek* uit door een 250-tal Irenische predikanten geteekend, wederom den lieden wijsmakend, dat de kleine krankheid des Genootschaps vanzelf wel genezen zal, en alle chirurgische operatie pure wreedheid is en wilkeur.

Daarmeê waarschuwen deze predikanten thans tegen de Doleerenden.

Welnu, ook hun zal een *historisch* antwoord gegeven worden.

Voor het overige is er in deze Encycliek niets dat verrast. Het stuk is even mat en onbezield, als alle vroegere Encyclieken van dien aard.

Matter zelfs dan de Encycliek van de Synode.

Tot onze blijdschap merkten we dan ook, dat de Gereformeerde predikanten, die nog in het Genootschap en onder de Hierarchie bleven, aan deze Encycliek *niet* medededen.

Alle namen die er onder staan, zijn namen van Ethischen en Van Dijkianen.

Ook de Neo-Kohlbrüggianen, het zij tot hun eere gezegd, deden niet meê.

Het zijn de Bronsvelden en Valetons en Grundlehners en Heineckens die hier den toon aangeven.

Slechts met *enkele* uitzonderingen, die ons aan het broederhart zeer en om der broederen wil leed deden.

Zoo staan er onder: Ds. W. H. J. Baart de la Faille van Amstelveen, Ds. W. A. Bluggel van Nijkerk, Ds. Karres van Bruinisse, Dr. Kleyn van Hooge Zwaluwe, Ds. Ris Lambers van Barneveld, Ds. Van der Land van Rotterdam, Ds. Van Lindonk van Kampen, Ds. Steenbakker Morillion Loysen van Naarden, Ds. Margadant van Oudewater, Ds. Reesse van Vlissingen, Dr. Van Ronkel van Leiden, Ds. Roth van Wageningen, Ds. Schouten van Utrecht, Ds. Van Toornenbergen van Vreeswijk, Ds. De Wilde van Schiedam, ... en Ds. Verhoeff van Bodegraven, de Voorzitter van het door Dr. Hoedemaker saamgeroepen Congres.

Vooral van dit laatste vragen we: Hoe is het mogelijk?

Hoe mogelijk ook dit, dat deze predikers eener zuiverder waarheid, eens zoo met heel hun har. tegen de *Ethische* richting gekant, thans *naast* de felste en verst gevorderde Ethischen gaan staan, en, naast hen staande, tot de Gemeente zeggen op p. 6: „*Wij prediken hetzelfde Evangelie, dat wij u tot heden verkondigd hebben!*"

Het Evangelie!

Leert dat Evangelie dan een Jezus die *geen* Koning, geen *Hoofd* zijner kerk is?

Daar het oud-Flakkeesch, in zijn barbaarsche toenmalige spelling, niet voor ieder terstond verstaanbaar is, geven we ons de moeite, den *Credentie*-brief, dien we een vorig maal opnamen, nogmaals en nu in ons huidig Nederlandsch overgezet, af te drukken.

Hij is het waard.

Zoo luidt hij dan als volgt:

Credentie-brief.

Genade en Vrede van God den Vader door Jezus Christus, Amen!

Wij kunnen, zeer lieve Broeders en Medehelpers in den Heere, God onzen Vader niet genoeg prijzen voor zijne onuitsprekelijke weldaden, ons in Zijnen beminden Zoon bewezen, door Wiens bloed Hij Zijne Kerk verlost heeft, die Hij nu wederom zuivert en ontlast van het ondragelijk juk en de tyrannie van den Antichrist.

Dit blijkt ook op den huidigen dag, waarop Hij Zijnen dienaren geeft saâm te komen, opdat Hij hun zonder twijfel door de macht Zijns Geestes geve te verhandelen, hetgeen tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk zal dienen.

Daar wij nu volgens de begeerte der Broederen onderscheidene malen in den naam des Heeren zijn bijeen geweest, en niet alleen overwogen hebben wat in eene dergelijke samenkomst moest voorgesteld worden, maar ook wie de allerbekwaamste personen zouden zijn, om van onzentwege en uit ons aller naam met de broeders te handelen, zoo zenden wij dan onzen zeer waarden en lieven Broeder en Mededienaar *Gerardus Gallinaceus* en met hem eenen ouderling, met name *Jan Commers*.

Aan deze onze lieve Broederen geven wij volmacht en autoriteit, om te mogen handelen en te concludeeren in alle kerkelijke zaken, zoowel in hetgeen zij, volgens uitwijzen hunner Instructie, van ons in last hebben gekregen, als in hetgeen ook door andere gedeputeerden zal voorgesteld worden.

En daar wij van deze Broederen wel dit weten, dat zij met de gansche vergadering in zaken des geloofs alleen Gods Woord, en in de ordeninge der Kerken het exempel der allerbest gereformeerde Kerken, tot hun eenig richtsnoer zullen nemen, zoo aarzelen wij niet, aan onze gecommitteerden zoodanige autoriteit te geven, dat het (even hetzelfde is) als of onze geheele Classis van Voorne, Putten en Overflakkee, en iedere kerke dier Classis in 't bizonder, tegenwoordig ware.

Ondertusschen bidden wij den Vader van onzen Heere Jezus Christus, dat Hij u, lieve Broeders! door Zijnen Geest bijsta en uw verstand regeere, tot vermeerdering van Zijn Koninkrijk, tot verwoesting van het Antichristendom en tot vertroosting van zijn arm, verdrukt volk. Weest den Heere bevolen!

Gegeven in den Briel, op last en onder zegel van de gansche Classis. A°. 1574, den 13den Juni.

Het opschrift was:

Aan de Dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen, thans bijeengekomen in de Synode te Dordrecht, onze zeer geliefde Broederen.

Indien men nu dezen Credentiebrief aandachtig en opmerkzaam naleest, zal men er uit zien, hoe men hierin al de beginselen van Gereformeerd Kerkrecht, gelijk die ook door *de Heraut* nu al deze jaren verdedigd zijn, één voor één en nauwkeurig teruggevindt.

Er blijkt toch uit:

1°. Dat een Synode voor onze vaderen was eene saamvergadering, niet van *personen*, maar van *kerken*; immers er staat: *alsof al onze kerken, elk in 't bijzonder, daar tegenwoordig waren.*

2°. Dat de Synode uit zich zelve geen zier macht bezat, noch ook haar leden eenige autoriteit hadden uit zich zelven; immers alle autoriteit wordt hun *gegeven.*

3°. Dat de leden der Synode en de Synode zelve deze macht en autoriteit ontvingen van de kerken. Immers er staat: *Wij* geven hun die macht en autoriteit.

4°. Dat de leden der Synode eene *instructie* ontvingen van de kerken die hen zonden; en dat ze aan deze instructie gebonden waren. Immers ze zeggen: *Van onzentwege en in onzen naam.*

5°. Dat de leden der Synode een generale macht, om te besluiten zonder ruggespraak, alleen ontvingen op grond van de wetenschap, dat zij volgen zouden: 1°. Gods Woord en 2°. de zuivere gereformeerde beginselen van kerkrecht. Alleen op dien grond ontvingen ze macht om te handelen en te concludeeren.

En 6°. dat zij niet in independentistischen zin naar wilkeur hunne onderwerping aan de Synodale besluiten konden weigeren of geven, maar dat zij den drang om zich hiernaar te voegen ontvingen uit Gods Woord en de verplichting om hiernaar te leven zelven afleidden, niet uit een Synodale macht over hen, maar alleen uit het ook haar gegeven gebod om alzoo te handelen.

Het is daarom zeer zaak, dat ook nu de *Credentie*-brieven in al deze beginselen zuiver loopen.

Men zou er b. v. ongeveer alzoo in schrijven kunnen:

CREDENTIEBRIEF.

Genade en Vrede van God den Vader door Jezus Christus, Amen!

Wij kunnen, zeer geliefde Broederen in den Heere! — God onzen Vader niet ootmoedig genoeg prijzen en danken voor zijn groote ontferming, ons in Christus zijnen lieven Zoon bewezen, door Wiens bloed Hij alleen zijn Kerke verlost heeft en om Wiens kruisverdienste alleen Hij haar nog genadelijk aanziet, dat Hij ook nu wederom zijne Kerken in deze landen begonnen is van het ondraaglijke juk en de tyrannie der nieuw opgekomene Hierarchie te bevrijden.

Dit blijkt ook thans weêr, nu Hij zijne Dienaren geeft saâm te komen, opdat Hij hun (immers door de macht en onder de leiding zijns Heiligen Geestes), geve te verhandelen, hetgeen tot de Reformatie zijner Kerken dienstbaar zal blijken.

Waarom ook wij, in den Naam des Heeren saâmgekomen zijnde, en als voor zijn aangezicht overwogen hebbende, wat in deze uwe samenkomst behoorde voorgesteld te worden, alsook wie de bekwaamste personen zouden zijn, om van onzentwege en in ons aller naam met de broederen te handelen, u hiermede zenden onze zeer waarde broederen:

[de namen in te vullen]

Aan welke onze broederen wij hiermede *volmacht* en *autoriteit* geven, om met u te handelen en te besluiten in alle kerkelijke zaken; zoowel in hetgeen zij van ons, volgens hunne van onzentwege uitgereikte *Instructie* in last hebben, als in hetgeen door andere Gedeputeerden, namens hunne Kerken, zal worden voorgesteld.

En voor zooverre wij staan in de wetenschap, dat zij (en immers met hen, uwe gansche vergadering) in zaken des Geloofs alleen Gods Woord, en in de ordening der Kerken de kerkrechtelijke beginselen onzer aloude Gereformeerde Kerken, gelijk die uit den Woorde Gods zijn afgeleid, tot eenig richtsnoer zullen nemen, aarzelen wij niet, onder dit verband, aan deze onze Gedeputeerden zoodanige autoriteit te geven, even alsof onze geheele Kerk [*al de Kerken in onze Classis zelve*] in uw middentegenwoordig ware[*n*].

En hiermede bidden wij den Vader van onzen Heere Jezus Christus, dat Hij u, zeer geliefde Broederen, met zijnen Heiligen Geest bijsta en alzoo in uwe vergadering voorzitte, dat al uwe besluiten strekken mogen tot opbouwing zijner Kerken, tot afbreuk van alle tyrannie, waaronder zijn Kerken nog veelszins gebogen gaan, en tot vertroosting van zijn arm, verdrukt volk!

Weest den Heere bevolen!

Gegeven in onze vergadering op last en onder het zegel onzer [*van de*] Kerk[*en*] [*onzer Classis*], den . . . Juni 1887.

De tusschen haakjes gezette woorden zijn voor de Credentiebrieven der Classicale Deputaten.

Natuurlijk is hiermeê volstrekt niet bedoeld, iemand dezen *Credentie*-brief voor te schrijven.

Onze proeve is alleen een liefdedienst, om anderer taak te verlichten.

Er behoeft wel nauwlijks bijgezegd, dat elke Kerkeraad en elk Classicaal Convent in een zelfden brief *al* de namen zijner afgevaardigden opneemt.

Het gebeurde te Driebergen eischt nadere publicatie, om de bijzondere mate van Hierarchischen overmoed, die hierbij aan het licht trad.

De schorsingsbul luidde aldus:

Het Klassikaal Bestuur van Wijk, buitengewoon vergaderd te Wijk bij Duurstede den 1 Juni 1887,

handelende naar Art. 43 Alg. Regl. N. H. kerk en naar Art. 1, 2, 3, 5 Regl. Kerk. Opz. en Tucht,

Overwegende, de bij hen geruchtmakende bezwaren van eerstgenoemde, te opzichte van de heeren G. J. Barger, predikant, B. van Reenen, A. van Essen, ouderlingen, P. van Dijk, A. Middeldorp en W. van Dijk, Wz., diakenen, allen leden van den Kerkeraad der Hervormde Gemeente van Driebergen,

En wel ten aanzien van eerstgenoemde, dat hij in de Kerkeraadsvergadering van den 26sten Mei jl. aldaar den heer C. van Vulpen, ouderling bij voornoemde gemeente, naar recht en plicht tegenwoordig, heeft willen noodzaken tot het neerleggen van diens ambt als ouderling, en verklaard, dat diens tegenwoordigheid hinderlijk was voor de behandeling eener zaak, welke hij wenschte aan de orde te stellen;

ten aanzien van de vijf andere bovengenoemde leden des Kerkeraads, dat zij getoond hebben met genoemden predikant in zijne revolutionaire handelingen mede te gaan en hem daarin te steunen;

Overwegende, dat de heer Barger, predikant, aldaar, bovendien in gezelschap van den heer F. W. J. Wolf, predikant bij de Hervormde Gemeente te Odijk, den 4en Mei jl. een of meer leden der Hervormde Gemeente te Neerlangbroek heeft bezocht, om hen te bewegen tot verbreking van het kerkverband, terwijl hij ook op den 5en Mei d. a. v. persoonlijk aan den heer J. H. Wensinck, predikant te Neerlangbroek, heeft gezegd, dat het zijn plan was om het werk der reformatie ook in die gemeente ter hand te nemen;

Onderzoek gedaan hebbende naar deze bezwaren, en ze gegrond bevonden hebbende uit ingekomen schriftelijke getuigenissen;

Overwegende, dat zij allen, bovengenoemde Kerkeraadsleden van Driebergen, zich aldus stelselmatig gekant hebben tegen de handhaving der in de Ned. Herv. kerk geldende Reglementen;

Spreekt naar art. 48 Regl. Kerk. Opz. en Tucht over de heeren Kerkeraadsleden van Driebergen: G. J. Barger, predikant; B. van Reenen, en A. van Essen, ouderlingen; P. van Dijk, A. Middeldorp en W. van Dijk Wz., diakenen, eene *provisioneele schorsing* uit, ingaande op heden, bij ontvangst dezes;

ten opzichte van den predikant naar art. 37 lid 2. Regl. Kerk. Opz. en Tucht met behoud van traktement;

en verzenden naar Art. 47, lid 3 Regl. Kerk. Opz. en Tucht deze zaak met al de bescheiden daartoe betrekkelijk, met de noodige inlichtingen aan het Provincisal Kerkbestuur van Utrecht.

Aldus opgemaakt in de buitengewone vergadering van het Classicaal Bestuur van Wijk.

Wijk-bij-Duurstede, 1 Juni 1887.

Het Classicaal Bestuur van Wijk,
(*w. g.*) J. C. PRINS, *h. t. Pr.*
» A. T. ADRIANI, *h. t. Ass.*
» D. C. C. STAP, *h. t. Scr.*
» H. H. MEULENBELT, *Pred.*
» W. A. SANDBRINK, *Ouderl.*
(ofschoon tegen de beslissing)

Voor eensluidend afschrift erkend,
(*w. g.*) D. C. C. STAP, *Scr.*

Bij deze bul merkt nu onze correspondent op:

1°. Ds. B. heeft den ouderling Van Vulpen niet willen noodzaken zijn ontslag te nemen, maar hem gezegd, dat hij zich op de bijeenkomst (ure des gebeds) Hemelvaartsdag »een ouderling onwaardig had gedragen". Dit beaamden ook de 5 geschorste Kerkeraadsleden toen Ds. B. vroeg of dit ook niet hun gevoelen was. Tegen welk art. overtraden zij toen? Wel heeft Ds. B. gezegd dat hij v. V. niet meer als ouderling erkennen kon. In dien bidstond dan heeft de ouderling v. Vulpen de rust m. i. verstoord. Immers toen Ds. Wolf van Odijk het schrijven van de Syn. commissie aan de Kerkeraden besproken had, gaf Ds. B. op te zingen eenige verzen van Ps. 74 en beval ZEw. de collecte aan voor de *noodlijdende doleerende kerken*. Hierop sprong de ouderling v. V. op, roepende: »Maar Ds., wij hebben hier toch nog geen doleerende gemeente". Vermaand te zwijgen, daar 't een godsdienstoefening was, was zijn antwoord: »Al moet de kop er af, zeggen zal ik 't." Na nog meer liefelijke uitroepen gedaan te hebben, verliet hij de vergadering. Moest nu de ouderling Van Vulpen niet gestraft zijn?

2. Onedel is 't dat Ds. B. als schuld wordt aangerekend, wat hij in een vertrouwelijk gesprek tegen Ds. Wensinck heeft gezegd.

3. Bij niemand der geschorsten is onderzoek gedaan, of de beschuldiging door den ouderling v. Vulpen ingebracht, gegrond was. Een der Kerkeraadaleden heeft dan ook procesverbaal doen opmaken, omdat hij en zijne broederen valschelijk beschuldigd zijn. Kan daarbij van een gegrond onderzoek sprake zijn, als de Kerkeraadsvergadering op den avond van 26 Mei wordt gehouden en de schorsing reeds 1 Juni ontvangen is?

Wat er van te denken, als vóór Zondag 5 Juni reeds een tegen-Kerkeraad benoemd is?

Opmerkelijk is 't dat *alleen* de predikanten voor de schorsing waren enz.

Onze inzender heeft gelijk.

Zulk bedrijf is metterdaad alle sporen van recht en redelijkheid te buiten gaande.

Toch oordeele men niet te hard.

Wie zonde doet is een *dienstknecht* der zonde!

En wie eenmaal de zonde begaat van het Hierarchisch beginsel te *doen*, die *moet*, tegen wil en dank, onder de geeselstriemen van dat beginsel voort en voort.

Hij is geen vrij man meer.

Zijn zonde drijft hem al zijn onheiligen weg langs tot aan den einde.

In de *Kerk. Cour.* was een aanval op Dr. Kuyper uit de *Nieuwe Sprokkelaar* overgenomen, die strekken moest om zijn inconsequentie ten toon te stellen, daar hij nu gunstiger, eertijds zeer ongunstig over Datheens Psalmen oordeelde.

Hierop is bij ingezonden stuk in de *Kerk. Cour.* door den aangevallene *dit* geantwoord:

In uw nummer 23 haalt Gij een zinsnede aan uit wat ik in vroeger jaren over de Psalmberijmingen van Marnix en Datheen schreef, en die min of meer afwijkt van wat ik thans denk.

Gij voegt hierbij, dat een verschillend oordeel ten deze zich zeer wel zou laten verklaren, indien het één geveld ware vóór mijn overgang, en het andere *na* deze gebeurtenis in mijn leven. Maar dat dit moeilijker wordt, waar men te doen heeft met twee oordeelvellingen, die *beide* na mijn overgang zouden vallen.

Mij komt deze Uwe psychologische analyse hoogst onvolledig voor; doch dit bespreek ik thans niet.

Immers uwe voorstelling berust op *een misverstand.*

Omdat namelijk het Tweede Deel van het door U aangehaalde werk pas *als geheel* het licht zag in 1869, vergat Gij blijkbaar te rekenen met de omstandigheid, dat er over dit Tweede Deel, onder redactie van wijlen Prof. Ter Haar, gewerkt is van 1864 tot 1869, en dat mijn bijdragen op blz. 80 e. v. voorkomende behoorden tot die Bijdragen, *welke het eerst zijn ingezonden.*

Nu kwam ik in 1863 te Beest, en eerst in het laatste jaar van mijn verblijf aldaar, d. i. in 1866 had mijn overgang plaats.

Het door U bedoelde oordeel is alzoo door mij *niet*, gelijk Gij onderstelt, geveld *na*, maar geruimen tijd *vóór* mijnen overgang; waarmeê, naar Uw eigen opmerking, elk recht tot billijke aanmerking vervalt.

En wat nu de zaak zelve aangaat, zoo meen ik, dat het in 1864 door mij gevelde oordeel over Datheen in *tweeerlei* opzicht metterdaad rectificatie behoeft.

1° In 1864 miste ik nog het geestelijk besef, om de betrekkelijk hooge waardij in te zien, die uit *geestelijk* oogpunt Datheens berijming boven menige andere verheft. Er is in Datheens berijming in tal van Psalmen *een geestelijk-diepe toon*, die in Marnix' overzetting gemist wordt. Wie in bangen nood der ziele verkeerd heeft, zal in Datheens berijming meer den noodkreet van zijn eigen hart terugvinden; ook al geeft hij aan Marnix onbetwist den eerepalm wat *woordenkeus* aangaat en kennisse van het oorspronkelijk *Hebreeuwsche* woord.

Doch hiermeê is nog niet genoeg gezegd.

2° Ook in taalkundig opzicht is er één mo-